

In ons *Voorspel* maakten wij er al melding van, dat een vooraanstaand, naar Oslo gevlucht Duits communist, Erich Wollweber, eind '36 in opdracht van de Komintern begonnen was met de opbouw van een organisatie tot het bedrijven van sabotage aan schepen van de drie mogendheden die het z.g. Anti-Komintern-verdrag gesloten hadden: Duitsland, Italië, Japan. Wollweber had de Nederlandse communist Jozef Rimbartus Schaap bereid gevonden, in Rotterdam en Antwerpen sabotagegroepen op te richten. De springstof welke die groepen nodig hadden, werd als regel uit de ijzererts-mijnen in Noord-Zweden via Narvik naar ons land gesmokkeld. Nederlandse communistische zeelieden traden hierbij als koerier op. Schaap vertrouwde de leiding van zijn Rotterdamse groep aan een zekere Adriaan Johannes Fey toe; voor de vervalste papieren die de groep nodig had, zorgde een communistisch kunstschilder, Johannes Proost, het eigenlijke sabotagewerk (d.w.z. het aan boord smokkelen van de explosieve ladingen) namen twee Rotterdamse communisten voor hun rekening, Jan van Schaik en Jan van den Hoonard. Van den Hoonard werd in augustus '37 terwijl hij in het bezit was van een pakje springstof, door de Rotterdamse havenpolitie gearresteerd en Fey werd in november aan de grens aangehouden, ook al terwijl hij springstoffen bij zich had: hij kreeg twee jaar gevangenisstraf. Schaap dook onder, liet het werk een tijd liggen maar begon in '38 met de opbouw van een nieuw Rotterdams groepje. Hij was daar nog niet ver mee gevorderd toen hij, de leiding aan een Amsterdams communist, zekere Beguin, overgedragen hebbend, uit ons land verdween: de grond was hem te heet onder de voeten geworden.¹

Er zijn geen aanwijzingen dat men met de in Rotterdam ondernomen sabotagepogingen iets bereikt heeft. Wèl in Antwerpen. In november '37 zonk een Italiaans vrachtschip voor de Franse kust, in juli '38 werd een Japans vrachtschip in het Kanaal zwaar beschadigd – in beide gevallen ten gevolge van een ontploffing van explosieve middelen die de Antwerpse groep van de organisatie-Wollweber aan boord gesmokkeld had. Schaap ging nadien naar Parijs, herfst '39 naar Kopenhagen en werd daar in augustus '40 door de Deense politie gearresteerd; in april '43 werd hij in Berlijn ter dood veroordeeld.²

Fey, van den Hoonard en Proost waren de drie communisten die op 3 mei '40 onder de staat van beleg gearresteerd werden. Fey had inmiddels zijn straf uitgezeten. Hij en van den Hoonard waren, zoals wij weergaven, in '37 met de politie in aanraking gekomen; hoe die politie achter de activiteit van Proost gekomen is, weten wij niet. Uit het feit dat zij Fey en van den

¹ Verschillende stukken in Doc II-352 (Internationale Zeeliedenhulp). ² *Volksgerichtshof* Berlijn, vonnis, 2 april 1943, inzake J. R. Schaap (CDI).